

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ

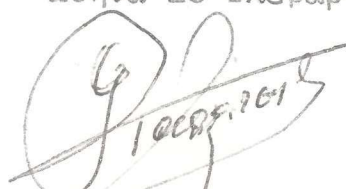
Ἡ Ἐπιτροπή μελέτης ἐκλογικοῦ ἀποτελέσματος (Ε.Μ.Ε.Α.)
καταρτίστηκε μέ ἀπόφαση τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Γραφείου
καί ἀποτελέστηκε ἀπό τούς:

- 1) Γιάννη Φλῶρο
- 2) Γιάννη Χαλαμπόπουλο
- 3) Χρήστο Ροκόφυλλο
- 4) Δημήτρη Παγουρόπουλο
- 5) Γεώργιο Καραάτση
- 6) Ἀντώνη Λιβάνη
- 7) Βαγγέλη Γιαννόπουλο
- 8) Γεράσιμο Νοταρά
- 9) Δημήτρη Λιβιεράτο
- 10) Δημήτρη Καραγκούνη

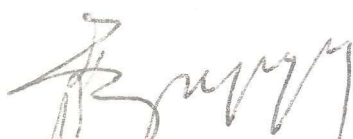
Ἡ Ἐπιτροπή συνήλθε σέ ἐπτά μακρές συνεδριάσεις καί ἐργάστηκε ἔ-
ντονα. Τό ἀποτέλεσμα τῆς συλλογικῆς ἐργασίας της ἀποτυπώνεται
στή συνημμένη ἔκθεση. Πρέπει νά ἀναφερθεῖ ὅτι γιά τήν ἔκθεση αὕτη
εἶναι ὑπεύθυνοι μόνον οἱ Γιάννης Φλῶρος, Χρήστος Ροκόφυλλος, Δημη-
τρη Παγουρόπουλος, Γεώργιος Καραάτσης, Ἀντώνης Λιβάνης καί Δημήτρης
Καραγκούνης καί τοῦτο γιατί τά ἄλλα μέλη δέ μπόρεσαν νά συμμετάσ-
χουν στήν κοινὴ προσπάθεια.-

Ἀθήνα 26 Φλεβάρη 1975

Χρ. Ροκόφυλλος

Γεώργιος Καραάτσης

Ι. Φλῶρος

Δημ. Παγουρόπουλος

Δημ. Καραγκούνης

Βαγγέλης Γιαννόπουλος

Α΄

1. Οί ἐκλογές ἔγιναν κάτω ἀπό ἐντονώτατο αἶσθημα συλλογικῆς ἀνασφάλειας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Αὐτή ἡ ἀνασφάλεια ὀφείλονταν βασικά στίς ἐξῆς αἰτίες:

α) Ὁ "νομότυπος" στραγγαλισμός τῆς θέλησης τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀπό τό ξενοκίνητο πολιτειακό καί οἰκονομικό κατεστημένο τό 1965 καί ἡ ὠμή καταπάτηση ὁλόκληρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀπό τό ξενοκίνητο στρατιωτικό κατεστημένο τό 1967, πού ἀναγκαστικά ἐπιστρατεύτηκε γιά νά ἀνακοπῇ ἡ νικηφόρα ἀντίδραση τῶν λαϊκῶν δυνάμεων, ἐμπέδωσαν στόν Ἑλληνικό Λαό τήν ἡττοπαθῆ πεποίθηση ὅτι ὁέν εἶναι σέ θέση νά ἀναμετρηθῇ ἀποτελεσματικά μέ τό ἔνοπλο κατεστημένο.

Ἡ πεποίθηση αὕτη ἐνισχύθηκε ἀπό τά γνωστά στό λαό ἱστορικά δεδομένα καί ἀκόμη ἀπό τήν ἀδυναμία ὀργάνωσης ἀντιστασιακοῦ κινήματος πού νά ἔχει ἀπτές ἀνατρεπτικές ἱκανότητες κατά τή διάρκεια τῆς δικτατορίας. Ὁλοκληρώθηκε δέ ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ δικτατορία ὁέν ἀνατράπηκε, ἀλλά παραχώρησε τήν ἐξουσία σέ πρόσωπο τῆς ἐπικογῆς της καί μάλιστα μέ δημόσια προαναγγελεῖσα ἐντολή τοῦ μεγάλου ὀφεντικοῦ της.

β) Ἡ ἀνοικτὴ κυπριακή κρίση, σέ συνδυασμό μέ τήν ὀξύτατη Ἑλληνοτουρκική διένεξη μέ ἐπίκεντρο τό Αἴγαῖο, ἦταν φυσικό νά ἐπιτείνουν τίς ἀνησυχίες τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

2. Ἡ παροπάνω γενική ψυχολογική φοβία ἔγινε ἀντικείμενο συστηματικῆς ἐκμετόλλευσης.

α) Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἐκφραστής τῆς δεξιᾶς στόν τόπο μας, ἐκμεταλλεύτηκε μέ εὐφυῖα τό κλίμα τῆς γενικῆς ἀνασφάλειας καί συνέβαλε ἀποφασιστικά στήν παραπέρα ἔντασή του, μέ τό νά προκηρύσσει καί νά διεξαγάγει ἐσπευσμένα τίς ἐκλογές, χωρίς νά ἔχη προηγηθῇ καμμιὰ οὐ-

σιωστική αποχυντοποίηση. Ο Έλληνικός λαός ώδηγήθηκε έτσι έσκεμμένα στις κάλπες, ξέροντας ότι ο βασικός μηχανισμός τής ξενοκίνητης Δικτατορίας, μέ συμβολική κορυφή τόν "παρακληθέντα" νά παραμείνη στή θέση του Γκιζίκη, παρέμενε ανέπαφος. Υπό τής συνθήκης αὐτές αναπτύχθηκε στό έκλογικό σῶμα ή πέποιθηση ότι υπάρχει άμεσος κίνδυνος επανόδου τοῦ δικτατορικοῦ καθεστώτος.

β) Οί εκπρόσωποι τής Ένωσης Κέντρου καί τά στελέχη τῶν Νέων Δυνάμεων, μέ τήν άνευ ὄρων συμμετοχή τους στήν Κυβέρνηση Καραμανλή, βοήθησαν τή Δεξιά νά ξεπεράσῃ αποτελεσματικά τό άρνητικό γι' αὐτή γεγονός ότι ή Χούντα βγήκε μέσα άπ'τά σπλάχνα της, συνέβαλαν στό νά μεταβληθῇ ο Καραμανλής από άρχηγός τής Δεξιᾶς σέ έθνικό ήγέτη γενικῆς αποδόχῆς καί τελικά συνείργησαν στήν έπιτυχία τής βασικῆς στρατηγικῆς του, δέχτηκαν δηλαδή νά γίνουν οί έλλογές χωρίς προηγούμενη αποχυντοποίηση.

γ) Έ οὐσιαστικά θετική στάση τής παραδοσιακῆς 'Αριστερᾶς άνέναντι στήν Κυβέρνηση Καραμανλή άνέβασε τό βαθμό αξιοπιστίας τοῦ τελευταίου, ένῳ παράλληλα τό πανικόβλητο αλλά άληθοφανές σύνθημα "Καραμανλής ή τάνκς", πού μέ άδικαιολόγητη άφέλεια έρριξαν ώρισμένα επώνυμα στελέχη της, έδωσαν συγκεκριμένη φυσιογνωμία στή διάχυτη φορία τοῦ Έλληνικοῦ λαοῦ.

3. Φυσικό επακόλουθο τοῦ κλίματος πού περιγράψαμε πιά πάνω ήτον ότι στή συνείδηση τοῦ μέσου ψηφοφόρου πρυτάνευσε, πέρα καί πάνω από ιδεολογικές πεποιθήσεις καί παραδοσιακές τοποθετήσεις, ή σκέψη ότι "αὐτή τή φορά" θά πρέπει νά ψηφίσει "πρακτικά", νά συμβάλῃ δηλαδή μέ τή ψήφο του στό ν' αναδειχθῇ μιά ισχυρή καί σταθερή Κυβέρνηση, σάν μοναδικό καταφύγιο γιά νά προφυλαχθῇ ο τόπος από τόν επικείμενο κίνουνο νέας έσωτερικῆς στρατοκρατικῆς περιπέτειας. Τήν προοπτική μιᾶς τέτοιας Κυβέρνησης ο Έλληνικός λαός τήν έντόπισε στό πρόσωπο τοῦ Κ. Καραμανλή. Χαρακτηριστική από τούτη τή σκοπιά εἶναι ή παρατήρηση ότι μόλις πρὸς τό τέλος τής

προεκλογικῆς περιόδου φάνηκε πῶς τό ΠΑΣΟΚ -μέ τίς ἐπιτυχημένες συγκεντρώσεις του μέ κορωνίδα τήν πρωτοφανή συγκέντρωση τῆς Ἀθήνας καί μέ τά διογκωμένα προγνωστικά τῶν ἑξένων ραδιοσταθμῶν- ἦταν πιθανόν νά στερήσῃ ἀπό τή Νέα Δημοκρατία τήν αὐτοδύναμη πλειοψηφία, πέρα πολλοί ψηφοφόροι, πού φυσιολογικά θά φήφιζαν διαφορετικά, ἔσπευσαν νά τήν ἐνισχύσουν. Τή σημαντική αὐτή μεταστροφή τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἐνίσχυσε καί ἡ πολιτικά ἀνεπίκαιρη δήλωσι τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς "Ε.Κ.-Ν.Δ." Γ. Μαύρου ὅτι σέ καμμιά περίπτωση δέν θά συνεργασθῇ μετεκλογικά μέ τή Νέα Δημοκρατία.

4. Οἱ συνθήκες αὐτές, ἀπό τή μιά μεριά ὁδήγησαν στή πριμοδότηση τῆς Νέας Δημοκρατίας κι' ἀπό τήν ἄλλη περιώρισαν αἰσθητά τίς βραχυπρόθεσμες ἐκλογικές προοπτικές τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων πού καλοῦσαν τό λαό σέ νέους ἀγῶνες γιά μιά οὐσιαστική ἀλλαγὴ σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς δημόσιας ζωῆς. Ἐτσι τά περιθώρια ἄμεσης ἐπιτυχίας τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ. ἦταν περιορισμένα.

Β΄

Τό ΠΑ.ΣΟ.Κ., μέ τό καθαρά προοδευτικό καί τολμηρά ριζοσπαστικό πρόγραμμά του, ὅπως διατυπώθηκε βασικά στή διακήρυξη τῆς 3ης τοῦ Σεπτεμβρίου 1974· μέ τή δεσπόζουσα φυσιογνωμία τοῦ ἱδρυτῆ καί Προέδρου του Ἀνδρέα Παπανδρέου, πού ἐνθουσίαζε μεγάλη μερίδα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅλλα καί φόριζε ταυτόχρονα, ἀνταναικλαστικά, σημαντικές συντηρητικές μάζες, ἐξ αἰτίας τῆς γνωστῆς ἀδιάλλακτης ἀντίδρασης τοῦ κατεστημένου ἐναντίον του· μέ τή στελέχωσή του ἀπό νέους γνωστούς γιά τή θερμά ἀντικονφορμιστική ἀγωνιστική τους στάση καί μέ τήν πλαισίωσή του ἀπό τίς βασικές ἀντιστασιακές ὁργανώσεις, κατάφερε νά δημιουργήσῃ τήν εἰκόνα ἐνός αὐθεντικοῦ κινήματος ἀλλαγῆς, καί βρῆκε πραγματικά σημαντική ἀπήχηση στή συνέλιξη τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ ἀπήχηση ὅμως αὐτή δέν μπόρεσε νά μετουσιωθῇ πορὰ στό περιορισμένο ποσοστό τοῦ 13,58% σέ θετική ἐκλογική ὑποστήριξη. Αὐτό

ήταν φυσική συνέπεια του γενικού κλίματος ανασφάλειας που αναπτύχθηκε από πάνω στο κεφ. Α' σε συνδυασμό με την αγωνιστική φυσιολογία του ΠΑΣΟΚ, οφείλεται όμως και σε ώρισμένες πρακτικές αντικειμενικές δυσχέρειες, καθώς επίσης και σε αρκετές ενδογενείς αδυναμίες του Κινήματος.

1. Πρακτικές αντικειμενικές δυσχέρειες.

α) Η καθολική έλλειψη φιλικού τύπου στερήσει από το κίνημα τη δυνατότητα προβολής των θέσεών του, εμπόδισε τη διάλυση ή καλλίτερα την επέκταση του κλίματος φόβας και ψυχολογικού καταναγκασμού που συστηματικά καλλιεργούσε το κατεστημένο και, επί πλέον, έφησε το κίνημα ακάλυπτο στην ένορχηστρωμένη κακοήθη συκοφαντική έκστρατεία που είχε για κύριο στόχο τον Πρόεδρο 'Ανδρέα Παπανδρέου.

β) Η κατάδηλη έλλειψη οικονομικών πόρων, που ήταν συνέπεια των αρχών του Κινήματος, αλλά και της μη Έγκαίρης οργανωτικής εξέτασης -μοναδικής παραδεκτής πηγής οικονομικών μέσων- περιώρισε τις δυνατότητες ενός πιο αποτελεσματικού εκλογικού αγώνα.

γ) Ο άδικαιολόγητος αποκλεισμός πολλών εκατοντάδων χιλιάδων νέων κυρίως ψηφοφόρων, φανατικών στη πλειοψηφία τους υποστηρικτών του Κινήματος, μείωσε αισθητά την επίσημη εκλογική του βάση στις εκλογές της 17. του Νοέμβρη.

2. Ένδογενείς αδυναμίες.

α) Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. ξεκίνησε με τη σωστή φιλοδοξία να αντικαταστήσει τον παραδοσιακό μηχανισμό έσωτερικής λειτουργίας των Έλληνικών κομμάτων με δημοκρατικές διαδικασίες. Όμως η τρομακτική στενότητα χρόνου που προκάλεσε η έσπευσμένη προκήρυξη των εκλογών, σε συνδυασμό με την καταφανή έλλειψη πολιτικής εμπειρίας των περισσοτέρων στελεχών που πλαισίωσαν τα κεντρικά όργανα, της άγνοιας ή παραγνώρισης της Έλληνικής πραγματικότητας εκ μέρους πολλών εξ αυτών, της μικρής σημασίας που απέδισαν, αλλά και άνοικτά διαδήλωναν, για το αποτέλεσμα των εκλογών ώρισμένα επέλεκτα μέλη της Κεντρικής

Επιτροπής, έιασαν αναποτελεσματική τήν έσωτερική λειτουργία του Κινήματος.

β) Ταυτόχρονα παρατηρήθηκε κάποια κατάχρηση άμεσότητας στις δημοκρατικές διαδικασίες. Παράδειγμα χαρακτηριστικό ό τρόπος που υίοθετήθηκε για τήν έπιλογή των υποψηφίων βουλευτών. Η σχετική διαδικασία άρχιζε μέσα από μακρές και συχνά άχάριστες συζητήσεις, διενέξεις και άντεγυλήσεις ακόμη στις τοπικές έπιτροπές πρωτοβουλίας, συνεχιζότανε μέ βιογραφικά σημειώματα, υπομνήματα, άντικρούσεις υπομνημάτων κλπ. και κατέληγε στην όλομέλεια της Κεντρικής Έπιτροπής ή όποία εξέταζε έμπεριστατωμένα και έπομένως άτελεύτητα- κάθε μία περίπτωση χωριστά. Τό άποτέλεσμα υπήρξε διπλά ζημιογόνο: τρομακτική σπατάλη χρόνου από τή μία μεριά σέ βάρος και των υποψηφίων και των έπιλέκτων στελεχών της Κεντρικής, που δέ μόδεσαν έτσι νά προσφέρουν τίς υπηρεσίες τους που θά ήταν πολύτιμες στόν έκλογικό άγώνα (φτάσαμε στην παραμονή σχεδόν της σχετικής προθεσμίας μέ πολλές κενές θέσεις, που συμπληρώθηκαν πρόχειρα κι' έμειναν μάλιστα και μερικές άσυμπλήρωτες). Από τήν άλλη μεριά ή διαδικασία αυτή άπομάκρυνε ή δέν προσείλκυσε πολλές αξιόλογες προσωπικότητες μέ πολιτική προβολή και κοινωνικό κϋρος. Έτσι οι περισσότεροι από τους τελικά έπιλεγέντες υποψηφίους, όχι μόνον δέν άποτέλεσαν τήν καλλίτερη δυνατή ένσάρκωση του Κινήματος, άλλ' άντίθετα ήταν μειωμένης άποτελεσματικότητας (είναι χαρακτηριστικό ότι 68 υποψήφιοι πήραν λιγώτερους από 1.000 σταυρούς προτιμήσεως, οι δέ υποψήφιοι βουλευταί έπικρατείας που θάπρεπε νά είναι οι αξιολογώτερες προσωπικότητες του κινήματος, ήταν, μέ έξαίρεση τόν πρώτο, πανελλήνια άγνωστοι).

γ) Η κατεύθυνση του προεκλογικού άγώνα από τά Κεντρικά ήγετικά όργανα του Κινήματος ήταν στό σύνολό της έλλιπής. Διωρίστηκε πράγματι μία Κεντρική Έπιτροπή Έκλογικού Άγώνα μέ πολύ λίγα μέλη (στήν ούσία 4-5 άτομο) και μέ έλάχιστα μέσα στην διάθεσή της (χωρίς διευθύνσεις και τηλέφωνα των τοπικών Έπιτροπών Πρωτοβουλίας, χωρίς

τ' ἀπαραίτητα στοιχεῖα τῶν ὑποψηφίων γιὰ νά τά καταθέσῃ στόν "Αρειο Πάγο, κλπ., κλπ.). Ἐπί πλέον, τά ὑπόλοιπα πολυάριθμα κεντρικά ὄργανα τοῦ Κινήματος, μολονότι θά ἔπρεπε νά ἐπιστρατευθοῦν γιὰ τίς ἀνάγκες τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνα, ἔμειναν ἀνεξάρτητα καί ἐξακολούθησαν ν' ἀσχολοῦνται μέ ἄσχετα μακροπρόθεσμα προβλήματα τοῦ Κινήματος ἢ ἐκιννοῦντο περιστάσιακά μέ τίς ἐκλογές, χωρίς καθωρισμένη ὑπευθυνότητα καί συντονισμό. Ἡ ὀλιγομελής ΚΕΒΑ, παρὰ τίς συνεχεῖς ἐκκλήσεις της καί τή συγκινητική ἐργατικότητά της, ἀφέθηκε ἀροήθη-τη καί κατανάχωνε τό χρόνο της στήν κάλυψη τυπικῶν ἀδυναμιῶν (ἐξεύρεση πατρωνύμων τῶν ὑποψηφίων, κλπ.). Ἰδιαίτερα σημαντική - ἀλλά καί ἀδικαιολόγητη γιὰ ὅποιον ξέρει τίς μεγάλες δυνατότητες πού εἶχε τό κίνημα καί σέ ἐπιχειρηματολογία καί σέ ἀνθρώπινο δυναμικό - ἦταν ἡ μεγάλη ἔλλειψη διαφωτιστικοῦ ἐκλογικοῦ ὕλικου. Ἡ ἔλλειψη αὕτη ἦταν κυριολεκτικά ὀδυνηρή μιά καί τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. ὅν διέθετε φιλικό τύπο κι' εἶχε γίνεи ὁ στόχος ἔντονης πολεμικῆς ἀπ' ὅλες τίς κατευθύνσεις.

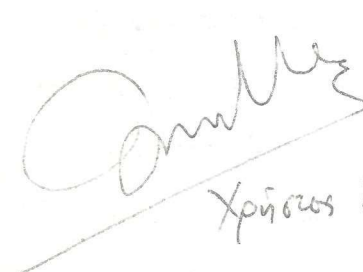
δ) Ἡ ἡγεσία τοῦ Κινήματος ἔχασε πολύτιμο χρόνο σέ ἀκανθώδη διαδικαστικά προβλήματα (πού ἀναγκαστικά δημιουργήσε ἡ ἐκ τῶν ἐνόντων διάρθρωση τῶν πολυμελῶν Κεντρικῶν ὀργάνων) καί στή δικαιολογημένα ἐκτεταμένη προεκλογική ἐκστρατεία, μέ ἀποτέλεσμα νά μή μπορέσει νά ἐκτιμήσῃ μέ τήν ἀπαιτούμενη ἐνδελέχεια τοὺς ἀρνητικούς παράγοντες πού σκιαγραφήσαμε πιο πάνω καί νά διαγράψῃ μέ πληρότητα, σαφήνεια καί συνέπεια τό πρόγραμμα ἐφαρμογῆς τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς 3ης τοῦ Σεπτεμβρίου καί τήν ἐπιβαλλόμενη στρατηγική καί τακτική τοῦ ἀγῶνα.

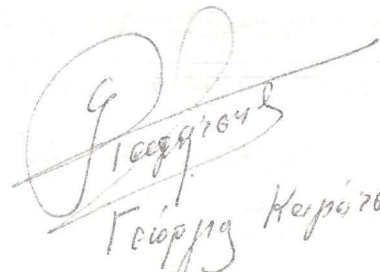
"Ἔτσι ὁ ἀγνός ἐνθουσιώδης ριζοσπαστισμός τῆς νεολαίας τοῦ Κινήματος βρῆκε πρόσφορο ἔδαφος ν' ἀναπτυχθῇ ἀνεξέλεγκτα καί ν' ἀποβῇ ὁ καθοριστικός παράγοντας τοῦ τόνου τοῦ προεκλογικοῦ ἀγῶνα, μέ παραέρα συνέπεια τῇ δημιουργία κλίματος τεχνητῆς εὐφορίας καί ἀδικαιολόγητης ὑπεραισιοδοξίας πού ἀνέβασε χωρίς σοβαρό λόγο τήν πολεμική καί ἐνέτεινε ἀντίστοιχα τίς βαθύτερες φοβίες τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος.

Γ:

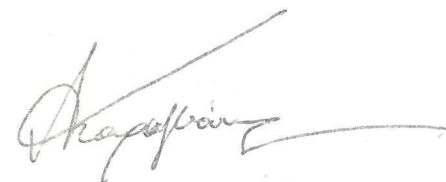
Συμπέρασμα:

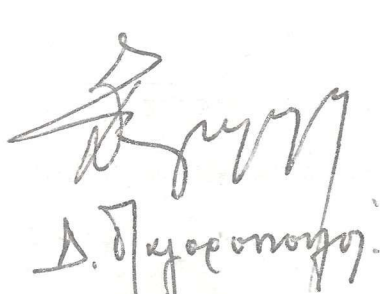
Ο σπόρος του ΠΑ.ΣΟ.Κ. έπιασε. Για ν' αναπτυχθῇ καί νά καρποφορήσει χρειάζεται από δῶ καί πέρα ἕνα κυρίως πράγμα: μαζική ὀργανωτική ἐξάπλωση μέ ἄφογη δημοκρατική λειτουργία. Εἶναι ἡ μόνη πηγή δύναμης, ἐμπλουτισμοῦ καί ἀνανέωσης γιά ἕνα γνήσια καί εἰλικρινά ἀντικατεστημένο σοσιαλιστικό κίνημα, σάν τό ΠΑ.ΣΟ.Κ.

Χρήστος Ροκοφένις

Γεώργιος Καράτζης

Γιάννης Φόρος

Σ. Καρασούνις

Δ. Τσακαλόφ

Α. Αθανασιάδης